

ΕΓΡΑΨΑΝ ΓΙΑ ΤΟ «ΒΑΛΕ ΕΝΑ ΦΥΛΑΚΑ»

«Το *Βάλε Ένα Φύλακα* μας έρχεται την κατάλληλη στιγμή. Αυτό συμβαίνει με όλα τα σημαντικά έργα τέχνης. Έρχονται τη στιγμή εκείνη που δεν γνωρίζουμε πόσο πολύ τα χρειαζόμαστε».

Chicago Tribune

«Η επιτυχία του *Βάλε Ένα Φύλακα* ... βρίσκεται τόσο στην απεικόνιση της αναμέτρησης της Σκάουτ με τις πεποιθήσεις του πατέρα της, όσο και στον τρόπο με τον οποίο ενσωματώνει τις πεποιθήσεις αυτές στον Άτικους που γνωρίζουμε».

Time

«Το *Βάλε Ένα Φύλακα* παρέχει μια πολύτιμη βαθιά ματιά στο γενναιόδωρο, πολύπλοκο μυαλό μιας από τις σπουδαιότερες συγγραφείς της Αμερικής».

USA Today

«Το δεύτερο μυθιστόρημα της Χάρπερ Λη ρίχνει περισσότερο φως στον κόσμο μας απ' όσο είχε ρίξει το προηγούμενο».

Time

«Ένα νέο έργο, και μια απόλαυση, μια αποκάλυψη, κι ένα πραγματικό εκδοτικό γεγονός... Το *Βάλε Ένα Φύλακα* κλονίζει την παγιοποιημένη έως τώρα άποψη για τη συγγραφέα και το μυθιστόρημά της... Το βιβλίο αυτό εντείνει τη λύπη που η Χάρπερ Λη δημοσίευσε τόσο λίγα έργα».

Mark Lawson, *Guardian*

«Το *Βάλε Ένα Φύλακα* είναι το πιο ριζοσπαστικό, φιλόδοξο και πολιτικοποιημένο από τα δύο μυθιστορήματα της Χάρπερ Λη... Είναι επίκαιρο, ενώ το *Όταν Σκοτώνουν τα Κοτσύφια* έχει σφραγιστεί με ασφάλεια ως ένα κομμάτι της αμερικανικής ιστορίας...

Δεν υπονομεύει τα *Κοτσύφια*, αλλά καθιστά την επανεκτίμηση αυτής της ιστορίας απολύτως αναγκαία... Πρόκειται για ένα βιβλίο με τεράστιο λογοτεχνικό ενδιαφέρον...»

Arifa Akbar, *Independent*

«Πιο τολμηρό και προκλητικό [από το *Όταν Σκοτώνουν τα Κοτσύφια*]... Με εκκεντρικούς χαρακτήρες, λαμπρά δομημένους. Υπάρχει η ζεστασιά σήμα κατατεθέν της Λη, ορισμένες αστείες γραμμές, και η αίσθηση του τόπου και του χρόνου είναι ισχυρή... [Έχει ένα] εκπληκτικά προκλητικό μήνυμα –μην απορρίπτεις αβασάνιστα τις προκαταλήψεις των άλλων, προσπάθησε να τις κατανοήσεις».

Robbie Millen, *The Times*

«Ένα λογοτεχνικό αριστούργημα».

Natasha Harding, *Sun*

«Συναρπαστικό και επίκαιρο».

Washington Post

«Ταξιδέψαμε στο παρελθόν και επιστρέψαμε για να διαπιστώσουμε ότι το παρόν δεν είναι ακριβώς το ίδιο όπως το αφήσαμε. Ο Άτικους Φιντς δεν θα είναι ποτέ ξανά ο λευκός ιππότης που κάποτε νομίσαμε. Κι όμως, το κοτσύφι εξακολουθεί να τραγουδάει –δεν πρόκειται πια για ένα τραγούδι αθωότητας, αλλά ίσως εμπειρίας. Ένα τραγούδι που συνδυάζει τη θλίψη, τη συγχώρεση –και, τελικά, ένα είδος ελπίδας».

Joanne Harris, *Daily Mail*

ΒΑΝΕ
ΕΝΑ ΦΥΝΑΚΑ

HARPER LEE

ΒΑΝΕ
ΕΝΑ ΦΥΛΑΚΑ

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ
ΣΩΤΗ ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΟΥ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ BELL

Τίτλος πρωτοτύπου:
Go Set a Watchman

Copyright © Harper Lee 2015

© 2015 ΧΑΡΛΕΝΙΚ ΕΛΛΑΣ ΕΚΔΟΤΙΚΗ ΑΒΕΕ
για την ελληνική γλώσσα

Μετάφραση: Σώτη Τριανταφύλλου
Επιμέλεια: Γιώργος Μαραντινός
Διόρθωση: Κυριάκος Μιχελόγκωνας

Σχεδιασμός εξωφύλλου: Άγγελος Αναστασιάδης

Το βιβλίο αυτό είναι έργο μυθοπλασίας. Τα ονόματα, οι χαρακτήρες, οι τοποθεσίες και τα περιστατικά είτε είναι προϊόν της φαντασίας του συγγραφέα είτε χρησιμοποιούνται κατά τρόπο μυθιστορηματικό. Οποιαδήποτε ομοιότητα με πραγματικά πρόσωπα, εν ζωή ή όχι, γεγονότα, τοποθεσίες, ιδρύματα ή επιχειρήσεις είναι εντελώς συμπτωματική.

Απαγορεύονται η αναδημοσίευση και αναπαραγωγή –ολική, μερική ή περιληπτική– η κατά παράφραση ή διασκευή απόδοση του κειμένου με οποιονδήποτε τρόπο –μηχανικό, ηλεκτρονικό, φωτοτυπικό, ηχογράφησης ή άλλον– χωρίς προηγούμενη γραπτή άδεια του εκδότη, σύμφωνα με το Νόμο 2121/1993 και τις διεθνείς συμβάσεις περί πνευματικής ιδιοκτησίας.

ISBN 978-960-620-677-1

ΧΑΡΛΕΝΙΚ ΕΛΛΑΣ ΕΚΔΟΤΙΚΗ ΑΒΕΕ

Φειδίου 18, 106 78 Αθήνα

Τηλ.: 210 360 9438 – 210 362 9723

Στη μνήμη του κυρίου Λη και της Άλις

Μέρος Ι

1

Από την ώρα που το τρένο πέρασε την Ατλάντα, κοιτούσε από το παράθυρο του βαγονιού μ' έναν ενθουσιασμό που τον ένιωθε στο κορμί της. Μπροστά στον πρωινό της καφέ παρατηρούσε τους τελευταίους λόφους της Τζόρτζια κι έπειτα το κόκκινο χρώμα της Αλαμπάμα και τα σπίτια με τις τενεκεδένιες στέγες και τις σκουπισμένες αυλές, όπου, ανάμεσα σε ασβεστωμένα ελαστικά αυτοκινήτων, φύτεωναν σταυρόχορτα. Χαμογέλασε όταν είδε την πρώτη τηλεοπτική κεραία σ' ένα άβαφο νέγρικο σπίτι· στη συνέχεια, βλέποντας κι άλλες κεραίες σε νέγρικά σπίτια, χαμογέλασε πάλι.

Η Τζιν Λουίζ Φιντς έκανε κάθε χρόνο το ταξίδι με το αεροπλάνο, αλλά αυτή τη φορά αποφάσισε να πάρει το τρένο από τη Νέα Υόρκη για το Μείκομπ Τζάνξιον –ήταν η πέμπτη φορά που επέστρεφε στο σπίτι της, στην Αλαμπάμα. Στο προηγούμενο αεροπορικό ταξίδι είχε δει τον χάρο με τα μάτια της: ο πιλότος είχε κρίνει καλό να πετάξει μέσα από τυφώνα. Πέρα απ' αυτό, το αεροπλάνο σήμαινε πως ο πατέρας της έπρεπε να σηκωθεί στις τρεις το πρωί, να οδηγήσει εκατό μίλια μέχρι το Μομπίλ και ύστερα να επιστρέψει για δουλειά ενός οχταώρου: υπερβολική ταλαιπωρία για κάποιον που είχε κλείσει τα εβδομήντα δύο.

Η Τζιν Λουίζ χαιρόταν που είχε πάρει το τρένο. Τα τρένα είχαν αλλάξει από τότε που ήταν παιδί –η καινούρια εμπειρία τη διασκεδάζε: όταν πατούσε ένα κουμπί στο τοίχω-

μα εμφανιζόταν σαν στοιχειό ένας χοντρός φροντιστής· με παρόμοιο τρόπο ένας μεταλλικός νιπτήρας ξεπηδούσε από ένα άλλο τοίχωμα, ενώ στην τουαλέτα μπορούσες πια να βολέψεις μια χαρά τα πόδια σου. Αποφάσισε να μη σαστίσει μπροστά στις τόσες προτροπές που ήταν κολλημένες στο κουπέ –το «κουπεδάκι» όπως το έλεγαν–, αλλά πηγαίνοντας για ύπνο την προηγούμενη νύχτα, είχε καταλήξει σφηνωμένη στο τοίχωμα: είχε, απλούστατα, αγνοήσει την προτροπή ΤΡΑΒΗΞΤΕ ΤΟΝ ΜΟΧΛΟ ΠΑΝΩ ΑΠΟ ΤΑ ΣΤΗΡΙΓΜΑΤΑ. Την κατάσταση έσωσε ο φροντιστής και η Τζιν Λουίζ έγινε κατακόκκινη, όχι μόνον επειδή δεν είχε τραβήξει τον μοχλό, αλλά κι επειδή φορούσε, όπως συνήθιζε, μόνο το πάνω μέρος της πιτζάμας.

Ήταν τυχερή που ο άνθρωπος επιθεωρούσε τον διάδρομο και την είδε πιασμένη στην παγίδα να χτυπάει το τζάμι. «Θα σας βγάλω, μισ», είπε, ενώ η Τζιν Λουίζ τον παρακάλεσε να της πει πώς να βγει μοναχή της. «Θα σας βγάλω», απάντησε ο φροντιστής, «χωρίς να βλέπω –με την πλάτη γυρισμένη». Αυτό και έκανε.

Το πρωί, όταν ξύπνησε η Τζιν Λουίζ, το τρένο έμπαινε με τραντάγματα στον σταθμό της Ατλάντα. Υπακούοντας σε μια άλλη επιγραφή του κουπέ, η Τζιν Λουίζ έμεινε στο κρεβάτι έως ότου το τρένο πέρασε το Κόλετζ Παρκ. Τότε έβαλε τα ρούχα που φορούσε συνήθως στο Μέικομπ: γκριζοπαντελόνι, μαύρη μπλούζα χωρίς μανίκια, άσπρα καλτσάκια και παπούτσια χωρίς τακούνι. Αν και το Μέικομπ βρισκόταν σε απόσταση τεσσάρων ωρών, στα αυτιά της αντηχούσε κιόλας το αποδοκιμαστικό γρύλισμα της θείας της για την αμφίεσή της.

Είχε πει τρεις καφέδες και άρχισε τον τέταρτο όταν ο συρμός Κρέσεντ Λίμιτεντ χαιρέτησε με μια κραυγή σαν γιγάντια χήνα την αμαξοστοιχία που κατευθυνόταν βόρεια κι ύστερα πέρασε βουίζοντας τον Τσαταχούτσι και μήκε

στην Αλαμπάμα. Ο Τσαταχούτσι είναι φαρδύς, επίπεδος και λασπερός. Εκείνη τη μέρα η στάθμη του νερού ήταν χαμηλή· μια γλώσσα άμμου εμπόδιζε το ρεύμα· ο Τσαταχούτσι έμοιαζε με ρυάκι. Ίσως τραγουδάει τον χειμώνα, σκέφτηκε η Τζιν Λουίζ. Δεν θυμάμαι τον στίχο: Τις έρημες κοιλάδες κατεβαίνοντας / Έπαιζα στη φλογέρα μου τραγούδια. Όχι, όχι, αυτό είναι του Γουίλιαμ Μπλέικ. Ο Σίντνεϊ Λανίρ¹ έγραφε για τον Τσαταχούτσι...

Είχε σκανταλιάρικη διάθεση: σκεφτόταν πως ο Λανίρ έβλεπε καταρρακτώδη νερά σ' εκείνο το ήσυχο ποταμάκι· ο Λανίρ, σκέφτηκε, έμοιαζε με τον μακαρίτη τον ξάδερφό της, τον Τζόσουα Σίνγκλτον Σεντ Κλερ, που είχε μια βιβλιοθήκη από το Μπλακ Μπελτ μέχρι τον Βάλτο Λα Μπατρ, κάτω στη θάλασσα. Η θεία της Τζιν Λουίζ τον έφερνε συχνά ως παράδειγμα, πλην όμως κανείς δεν μπορούσε να τον φτάσει: ήταν ωραίος, ήταν ποιητής, είχε πεθάνει στο άνθος της ηλικίας του, και η Τζιν Λουίζ καλά θα έκανε να θυμάται πως ο Τζόσουα ήταν το καμάρι της οικογένειας. Οι φωτογραφίες του, πάντως, είχαν μεγάλη επιτυχία: ο εξάδελφος Τζόσουα έμοιαζε με έναν τσατισμένο Άλτζερνον Σουίνμπερν².

Η Τζιν Λουίζ χαμογέλασε μοναχή της όταν θυμήθηκε την υπόλοιπη ιστορία όπως τη διηγιόταν ο πατέρας της. Το νήμα της ζωής του εξαδέλφου Τζόσουα δεν το έκοψε το χέρι του Θεού, αλλά οι στρατιές του Καίσαρα: στο πανεπιστήμιο μελετούσε πολύ και σκεφτόταν ακόμα περισσότερο· διάβαζε τόσο πολύ λογοτεχνία του 19ου αιώνα, που ταυτίστηκε με την εποχή: φορούσε σκωτσέζικη κάπα και μπότες που του

¹ Sidney Clopton Lanier (1842-1881): Μουσικός και ποιητής από την Τζόρτζια που υπηρέτησε στον στρατό των Νοτίων. Έπαιζε όργανο σε εκκλησία της Αλαμπάμα. (Σ.τ.Μ.)

² Ο Άγγλος συγγραφέας (1837-1909) απεικονίζεται συνήθως με φουντωτά, βοστρυχωτά μαλλιά. (Σ.τ.Μ.)

είχε φτιάξει ένας πεταλωτής πάνω σε δικό του σχέδιο. Ο εξάδελφος Τζόσουα έφερε σε δύσκολη θέση τις πανεπιστημιακές Αρχές όταν πυροβόλησε τον πρόεδρο του ιδρύματος, ο οποίος, κατά τη γνώμη του, ήταν ένας βοθρατζής και τίποτα περισσότερο. Δίκιο είχε, φυσικά, αλλά αυτό δεν αρκούσε για να δικαιολογήσει επίθεση με φονικό όπλο. Μετά από κάμποσα λαδώματα, ο εξάδελφος Τζόσουα έγινε τρόφιμος κρατικού ιδρύματος για όσους είχαν το ακαταλόγιστο, όπου παρέμεινε μέχρι το τέλος των ημερών του. Έλεγαν ότι ήταν λογικός από κάθε άποψη, μέχρι που κάποιος ανέφερε το όνομα του πρύτανη, οπότε μόρφαζε απειλητικά και σήκωνε το ένα πόδι σαν γερανός. Παρέμενε σ' αυτή τη στάση επί ένα οχτάωρο τουλάχιστον· τίποτα δεν μπορούσε να τον κάνει να πατήσει κάτω το πόδι, μέχρι που ξεχνούσε επιτέλους τον πρύτανη. Τις καλές του μέρες ο εξάδελφος Τζόσουα διάβαζε ελληνικά· άφησε μάλιστα πίσω του ένα τομίδιο με στίχους που είχε εκδώσει, με δικά του έξοδα, στην Τασκαλούσα. Τα ποιήματα ήταν τόσο μπροστά από την εποχή τους, που κανείς δεν τα έχει αποκρυπτογραφήσει ακόμα· παρ' όλ' αυτά, η θεία της Τζιν Λουίζ είχε τοποθετήσει το βιβλίο, δήθεν τυχαία, σε περίοπτη θέση στο τραπέζι του σαλονιού.

Η Τζιν Λουίζ γέλασε δυνατά κι ύστερα κοίταξε ολόγυρα μήπως την έβλεπε κανείς. Ο πατέρας της είχε έναν τρόπο να υπονομεύει τα λογύδρια της αδερφής του περί της εγγενούς ανωτερότητας όλων των μελών της οικογένειας Φιντς: έλεγε στην κόρη του τη συνέχεια της κάθε ωραιοποιημένης ιστορίας, με ατάραχο και επίσημο ύφος, αλλά μερικές φορές η Τζιν Λουίζ ανίχνευε μια βλάσφημη λάμψη στα μάτια του Άτικους Φιντς –εκτός αν έφταιγαν τα γυαλιά του. Ποτέ δεν θα μάθαινε την αλήθεια.

Η εξοχή ήταν τώρα ήμερη και το τρένο προχωρούσε απαλά: μέχρι το βάθος του ορίζοντα η Τζιν Λουίζ έβλεπε βοσκο-

τόπια και μαύρες αγελάδες. Αναρωτήθηκε γιατί ποτέ άλλοτε δεν είχε δει την ομορφιά της Αλαμπάμα.

Ο σιδηροδρομικός σταθμός του Μοντγκόμερι φώλιαζε μέσα σε μια καμπή του Αλαμπάμα, κι όταν η Τζιν Λουίζ κατέβηκε από το τρένο για να ξεμουδιάσει, βρέθηκε μπροστά στη γνώριμη μονοτονία, τα φώτα και τις παράξενες μυρωδιές. Κάτι λείπει όμως, σκέφτηκε. Α, τα λιποκιβώτια... Ένας άνθρωπος ξαπλώνει κάτω από το τρένο μ' έναν λοστό, ακούγεται ένας μεταλλικός θόρυβος, ύστερα ένα *σσςς*, βγαίνει λευκός καπνός και νιώθεις πως βρίσκεσαι σ' ένα τηγάνι που τσιτσιρίζει. Δεν υπάρχουν πια λιποκιβώτια για τους άξονες του τρένου. Τώρα χρησιμοποιούν πετρέλαιο.

Χωρίς λόγο ένιωσε τρόμο. Δεν είχε δει αυτόν τον σταθμό για μια εικοσαετία, αλλά όταν ήταν παιδί και πήγαινε στην πρωτεύουσα με τον πατέρα της, φοβόταν ότι το τρένο που ταρακουνιόταν θα έπεφτε από την όχθη στο ποτάμι και θα πνίγονταν όλοι. Όταν ανέβηκε πάλι στο βαγόνι, η ανάμνηση έσβησε, το τρένο συνέχισε κροταλίζοντας μέσα απ' τα πευκοδάση και, σε μια στιγμή, κόρναρε κοροϊδευτικά σε ένα πολύχρωμο μουσειακό αντικείμενο, ένα παλιό τρένο με φουγάρο σαν χοάνη, παραμερισμένο στο ξέφωτο. Πάνω του υπήρχε η φίρμα μιας επιχείρησης ξυλείας· το Κρέσεντ Λίμιτεντ μπορούσε να το κάνει μια χασιά. Γκρίνβιλ, Έβεργκριν, Μείκομπ Τζάνξιον.

Είχε πει στον ελεγκτή ότι θα κατέβαινε στο Μείκομπ, και επειδή ήταν ηλικιωμένος, η Τζιν Λουίζ περίμενε να συμβεί το παλιό αστείο: ο άνθρωπος θα πεταγόταν την τελευταία στιγμή, χειρονομώντας έξαλλα, και θα σταματούσε το τρένο καμιά τετρακοσαριά μέτρα μετά τον σταθμό· κι όταν εκείνη θα κατέβαινε, θα της έλεγε συγγνώμη, παραλίγο να το ξεχάσω. Τα τρένα είχαν αλλάξει, οι ελεγκτές όμως παρέμεναν ίδιοι. Τα αστεία στους μικρούς σταθμούς, όπου χρειαζόταν να ειδοποιηθείς για να σταματήσει το τρένο, ήταν συνηθι-

σμένα, ιδίως όταν αφορούσαν νεαρές γυναίκες. Κι ο Άτικους, που μπορούσε να προβλέψει τις κινήσεις του κάθε ελεγκτή από τη Νέα Ορλεάνη ως το Σινσινάτι, θα την περίμενε δυο βήματα από το σημείο της αποβίβασής της.

Η ιδιαίτερη πατρίδα της ήταν η Κομητεία Μείκομπ, μια περιοχή καμιά εβδομηνταριά μίλια σε μήκος και καμιά τριανταριά, το πολύ, σε πλάτος· μια επίπεδη έκταση με μικροσκοπικούς οικισμούς, ο μεγαλύτερος από τους οποίους ήταν το Μείκομπ, η έδρα της κομητείας. Μέχρι προσφάτως στην ιστορία της η Κομητεία Μείκομπ ήταν τόσο απομονωμένη από την υπόλοιπη χώρα, ώστε οι κάτοικοι δεν είχαν ενημερωθεί για τις πολιτικές τάσεις στον Νότο και ψήφιζαν ακόμα Ρεπουμπλικάνους. Το τρένο δεν έφτανε στην πόλη —το Μείκομπ Τζάνξιον, η διακλάδωση που είχε, τιμητικά, αυτό το όνομα, βρισκόταν είκοσι μίλια μακριά, στην Κομητεία Άμποτ. Τα δρομολόγια των λεωφορείων ήταν αναξιόπιστα και φαίνονταν σαν να μην πήγαιναν πουθενά, αλλά η ομοσπονδιακή κυβέρνηση είχε φτιάξει έναν δυο αυτοκινητοδρόμους μέσα στους βάλτους, κι έτσι μπορούσε κανείς, αν ήθελε, να τραπεί σε φυγή. Αλλά λιγостоί χρησιμοποιούσαν τους δρόμους: αν δεν είχες μεγάλες απαιτήσεις, καλό ήταν το Μείκομπ.

Η κομητεία και η πόλη πήραν το όνομά τους από τον συνταγματάρχη Μείσον Μείκομπ, έναν άνθρωπο με τόσο άστοχη αυτοπεποίθηση και αλαζονικό πείσμα, που προκάλεσε σύγχυση και αναμπουμπούλα σε όσους πολέμησαν μαζί του εναντίον των Ινδιάνων Κρικ. Το έδαφος των επιχειρήσεών του ήταν κάπως λοφώδες στα βόρεια και κάπως πεδινό στα νότια, στις παρυφές της ακτής. Αλλά ο συνταγματάρχης Μείκομπ, πεπεισμένος ότι οι Ινδιάνοι σιχαίνονταν τον πόλεμο στα πεδινά, έσπευσε προς τα βόρεια και βάλθηκε να τους ψάχνει. Όταν ο στρατηγός του ανακάλυψε ότι ο Μείκομπ περιφερόταν στους λόφους ενώ οι Κρικ παραμόνευαν

στις λόχμες με τα πεύκα στον νότο, έστειλε έναν Ινδιάνο παρατρεχάμενο να του πει *Προχώρα νοτίως, γαμώτο*. Ο Μέικομπ όμως υπέθεσε ότι επρόκειτο για συνωμοσία των Κρικ με σκοπό να τον παγιδεύσουν (μήπως δεν είχαν για αρχηγό τους έναν διαβολικό γαλανομάτη ερυθρόδερμο;), αιχμαλώτισε τον αγγελιοφόρο και στη συνέχεια κινήθηκε ακόμα βορειότερα, μέχρι που οι δυνάμεις του χάθηκαν στα δάση των πρωτοπλάστων, ενώ οι πόλεμοι συνεχίστηκαν χωρίς αυτούς.

Μετά από κάμποσα χρόνια ο συνταγματάρχης Μέικομπ άρχισε να υποπεύεται ότι το μήνυμα ήταν γνήσιο· και τότε πήρε, με περισσή αποφασιστικότητα, τον δρόμο προς τον νότο για να κατατροπώσει τους Ινδιάνους. Αλλά, στη διαδρομή, το στράτευμα συνάντησε εποίκους που κινούνταν προς την ενδοχώρα: οι έποικοι όχι μόνο πληροφόρησαν τον Μέικομπ ότι οι πόλεμοι με τους Ινδιάνους είχαν τελειώσει, αλλά έγιναν τόσο φίλοι με τους στρατιώτες, ώστε αποτέλεσαν τους προγόνους της Τζιν Λουίζ. Όσο για τον συνταγματάρχη Μέικομπ, προχώρησε μέχρι την πόλη που σήμερα είναι το Μομπίλ για να σιγουρέψει ότι τα ανδραγαθήματά του είχαν την πρόπουσα αναγνώριση. Η επίσημη ιστορία δεν αφηγείται τα γεγονότα όπως συνέβησαν στην πραγματικότητα· όμως όλοι οι κάτοικοι του Μέικομπ τα ξέρουν, γιατί τα έμαθαν από στόμα σε στόμα στο πέρασμα του χρόνου.

«...Οι βαλίτσες σας, μισ...» είπε ο φροντιστής. Η Τζιν Λουίζ τον ακολούθησε από το σαλόνι του τρένου στο κουπέ της και τράβηξε δυο δολάρια από ένα μικρό μάτσο χαρτονομίσματα: ένα δολάριο για τη βοήθεια με τις αποσκευές κι ένα για τη βοήθεια με τον μοχλό του κρεβατιού. Το τρένο, όπως ήταν αναμενόμενο, σταμάτησε απότομα καμιά τετρακοσαριά μέτρα μετά τον σταθμό· ο ελεγκτής εμφανίστηκε χαμογελώντας σκανταλιάρικα, λέγοντας ότι παραλίγο να ξεχάσει να σταματήσει τον συρμό. Η Τζιν Λουίζ ανταπέδωσε το χαμόγελο και περίμενε να βάλει ο φροντιστής το κίτρινο

σκαλοπάτι. Τη βοήθησε να κατέβει στην αποβάθρα κι εκείνη του έδωσε τα χαρτονομίσματα.

Ο πατέρας της δεν την περίμενε.

Κοίταξε τις ράγες προς τον σταθμό και είδε έναν ψηλό άντρα που στεκόταν στη μικρή αποβάθρα και που αμέσως έτρεξε προς το μέρος της. Την αγκάλιασε ολόκληρη, σαν μεγάλη αρκούδα, τη φίλησε δυνατά στο στόμα και ύστερα πιο απαλά· κι η Τζιν Λουίζ, αν και ευχαριστημένη, ψιθύρισε: «Μας βλέπει ο κόσμος, Χανκ».

«Σιγά...» είπε εκείνος κρατώντας το πρόσωπό της κοντά στο δικό του. «Θα σε φιλάω ακόμα και στην αίθουσα του δικαστηρίου· όπου θέλω θα σε φιλάω».

Ο τύπος που διεκδικούσε το δικαίωμα στα φιλιά ήταν ο Χένρι Κλίντον, φίλος της από παλιά, κολλητός του αδερφού της και, αν συνέχιζε να τη φιλάει έτσι, μελλοντικός σύζυγός της. Αγάπα όποιον θέλεις, αλλά παντρέψου κάποιον όμοιό σου ήταν το απόφθεγμα που είχε γίνει ένστικτο μέσα της. Ο Χένρι Κλίντον ανήκε στον ίδιο κόσμο με την Τζιν Λουίζ, που τώρα πια δεν έβρισκε τόσο σκληρό αυτό το απόφθεγμα.

Πήραν τις βαλίτσες πιασμένοι αγκαζέ. «Πώς είναι ο Άτικους;» ρώτησε η Τζιν Λουίζ.

«Πονάνε τα χέρια του και οι ώμοι του».

«Δεν μπορεί ούτε να οδηγήσει όταν πονάει, το ξέρω».

Ο Χένρι έκανε σαν να κλείνει τα δάχτυλα του δεξιού του χεριού. «Δεν μπορεί να κλείσει τα δάχτυλά του. Όταν χειροτερεύει, η Αλεξάντρα του δένει τα παπούτσια και του κουμπώνει τα πουκάμισα. Ούτε να ξυριστεί δεν μπορεί».

Η Τζιν Λουίζ κούνησε το κεφάλι. Ήταν πολύ μεγάλη για να το δει σαν αδικία και πολύ μικρή για να αποδεχθεί αμαχητί την αρρώστια του πατέρα της. «Δεν μπορούν να κάνουν τίποτα;» ρώτησε, αν και ήξερε την απάντηση.

«Τίποτα. Παίρνει εβδομήντα κόκκους ασπιρίνη την ημέρα. Αυτό είν' όλο».

Έφτασαν στο αυτοκίνητο –ο Χένρι κουβαλούσε τη βαριά βαλίτσα και η Τζιν Λουίζ αναρωτιόταν τι θα έκανε όταν ερχόταν ο καιρός που θα πονούσε κάθε μέρα, όλη μέρα, σαν τον πατέρα της. Μάλλον δεν θα αντιμετώπιζε τον πόνο όπως ο Άτικους, που δεν παραπονιόταν ποτέ και η διάθεσή του παρέμενε ίδια, είτε πονούσε πολύ είτε πονούσε λίγο. Αν ήθελες να μάθεις πώς ένιωθε, έπρεπε να τον ρωτήσεις.

Ο Χένρι είχε μάθει τυχαία για την αρρώστια. Μια μέρα που βρίσκονταν στην αίθουσα αρχείων του δικαστηρίου κι έψαχναν για κάποιον τίτλο ιδιοκτησίας, όταν ο Άτικους ξετρυπώσε ένα βαρύ βιβλίο υποθηκών, έγινε κάτασπρος και το βιβλίο τού έπεσε απ' τα χέρια. «Τι συμβαίνει;» ρώτησε ο Χένρι. «Ρευματοειδής αρθρίτιδα. Σήκωσέ το, σε παρακαλώ». Ο Χένρι τον ρώτησε πόσο καιρό ήταν άρρωστος κι ο Άτικους απάντησε έξι μήνες. Το ήξερε η Τζιν Λουίζ; Όχι. Ε, τότε πρέπει να της το πούμε. «Αν της το πεις, θα καταφθάσει και θα μου κάνει τη νοσοκόμα. Το μοναδικό φάρμακο είναι να μην αφήσεις την αρρώστια να σε ρίξει». Και το θέμα έκλεισε εκεί.

«Θέλεις να οδηγήσεις;» είπε ο Χένρι.

«Μην είσαι χαζός», απάντησε εκείνη. Παρ' ότι δεν ήταν κακή οδηγός, απεχθανόταν οτιδήποτε μηχανικό αν ήταν πιο περίπλοκο από μια παραμάνα: το άνοιγμα και το κλείσιμο μιας πάνινης καρέκλας την εκνεύριζε· ποδήλατο δεν έμαθε ποτέ κι ούτε ήξερε να γράφει σε γραφομηχανή· ψάρευε μόνο με το παλιό, παραδοσιακό καλάμι. Το αγαπημένο της σπορ ήταν το γκολφ: απλά πράγματα· ένα μπαστούνι, ένα μπαλάκι και πνευματική συγκέντρωση.

Πήγε να σκάσει από τη ζήλια της μπροστά στην ήρεμη δεξιοτεχνία του Χένρι στο τιμόνι. Τα δαμάζει τα αυτοκίνητα, σκέφτηκε. «Υδραυλικό τιμόνι και αυτόματο κιβώτιο βλέπω», του είπε.

«Αμέ».

«Αν όμως δεν παίρνει μπρος και δεν μπορείς να βάλεις ταχύτητα με τον μοχλό, τι γίνεται;»

«Δεν υπάρχει τέτοια περίπτωση».

«Πώς το ξέρεις;»

«Έχω πίστη. Έλα πιο κοντά».

Πίστη στην Τζένεραλ Μότορς. Ακούμπησε το κεφάλι της στον ώμο του.

«Χανκ», είπε. «Τι συνέβη; Ποια είναι η αλήθεια τελικά;»

Ήταν ένα παλιό αστείο. Μια ροζ ουλή άρχιζε κάτω από το δεξί του μάτι, έφτανε στη γωνία της μύτης του και διέσχιζε το πάνω χείλος. Πίσω από το χείλος υπήρχαν έξι ψεύτικα δόντια τα οποία ο Χένρι δεν έβγαζε ποτέ, μολονότι η Τζιν Λουίζ επέμενε να της τα δείξει. Τα είχε χάσει στον πόλεμο: ένας Γερμανός, θέλοντας να εκφράσει τη δυσαρέσκειά του στο τέλος των εχθροπραξιών –και τίποτα περισσότερο–, του είχε καταφέρει ένα γερό χτύπημα με το κοντάκι του όπλου του. Η Τζιν Λουίζ είχε αποφασίσει να πιστέψει την ιστορία, αν και με τόσα όπλα που έστελναν τα βλήματά τους πέρα απ' τον ορίζοντα, B-17, βόμβες V και τα τοιαύτα, ο Χένρι μάλλον δεν είχε βρεθεί ποτέ μούρη με μούρη με Γερμανούς.

«Λοιπόν, αγαπούλα, άκου», είπε ο Χένρι. «Ημασταν σ' ένα καπηλειό στο Βερολίνο. Όλοι ήταν πιωμένοι κι έγινε καβγάς –σ' αρέσει ν' ακούς το αυτονόητο, ε; Άντε, λέγε, θα με παντρευτείς;»

«Όχι ακόμα».

«Γιατί όχι;»

«Θέλω να μιμηθώ τον δόκτορα Σβάιτσερ, να παίζω μέχρι να κλείσω τα τριάντα*».

«Από παιχνίδια άλλο τίποτα», είπε βλοσυρά ο Χένρι.

* Σε ηλικία 30 ετών ο Άλμπερτ Σβάιτσερ (1875-1965) έφυγε από την Αλσατία και πήγε στην Γκαμπόν, στη Δυτική Αφρική. (Σ.τ.Μ.)

Η Τζιν Λουίζ κουνήθηκε κάτω από το μπράτσο του. «Ξέρεις τι εννοώ», είπε.

«Ξέρω».

Δεν υπήρχε καλύτερος νέος από τον Χένρι Κλίντον, έλεγαν οι άνθρωποι στο Μέικομπ. Και η Τζιν Λουίζ συμφωνούσε. Ο Χένρι ερχόταν από το νότιο άκρο της κομητείας. Ο πατέρας του είχε εγκαταλείψει τη μητέρα του όταν ήταν ακόμα μωρό, και η φτωχή γυναίκα δούλευε νυχθημερόν σ' ένα μικρό εμπορικό μαγαζάκι για να τον σπουδάσει. Από τα δώδεκα ο Χένρι έμενε μόνος του σ' ένα δωμάτιο απέναντι από το σπίτι των Φιντς κι αυτό τον τοποθετούσε σε υψηλότερο επίπεδο από τα άλλα παιδιά της γειτονιάς: ήταν κύριος του εαυτού του, χωρίς μάγειρες, κηπουρούς και γονείς πάνω απ' το κεφάλι του. Περνούσε την Τζιν Λουίζ τέσσερα χρόνια: όταν ήταν παιδιά, η διαφορά φαινόταν μεγάλη. Εκείνος την πείραζε κι εκείνη τον λάτρευε. Όταν ο Χένρι ήταν δεκατεσσάρων ετών, η μητέρα του πέθανε χωρίς να του αφήσει τίποτα εκτός από το μαγαζάκι. Ο Άτικους Φιντς φρόντισε ώστε να πάρει το παιδί τα λεφτά από την πώληση του μαγαζιού και να πληρώσει τα έξοδα της κηδείας: έπειτα, συμπλήρωσε το ποσό με δικά του λεφτά, χωρίς να πει τίποτα σε κανέναν, και βρήκε μια απογευματινή δουλίτσα στον Χένρι στο Τζίτνεϊ Τζανγκλ*. Ο Χένρι τελείωσε το σχολείο, πήγε στον στρατό και μετά τον πόλεμο σπούδασε Νομικά στο πανεπιστήμιο.

Πάνω κάτω εκείνη την εποχή ο αδερφός της Τζιν Λουίζ πέθανε ξαφνικά, κι όταν τελείωσε ο εφιάλτης, ο Άτικους, που σχεδίαζε να αφήσει το δικηγορικό γραφείο στον γιο του, άρχισε να αναζητάει άλλον νεαρό δικηγόρο. Κι όπως ήταν φυσικό, ο Χένρι έγινε βοηθός του, έγινε τα μάτια και τα χέ-

* Σειρά παντοπωλείων, το πρώτο από τα οποία άνοιξε το 1919 στο Μισισίπι. (Σ.τ.Μ.)

ρια του. Πάντοτε σεβόταν τον Άτικους Φιντς· δεν άργησε να τον αγαπήσει σαν πατέρα.

Αλλά την Τζιν Λουίζ δεν την έβλεπε σαν αδερφή του. Τα χρόνια που βρισκόταν στον πόλεμο και στο πανεπιστήμιο, η Τζιν Λουίζ είχε μεταμορφωθεί από αγοροκόριτσο που φορούσε εργατικές φόρμες, έριχνε με σφεντόνες και ήταν γενικά μεγάλος μεπλάς, σε μια πιστή απομίμηση κανονικής γυναίκας. Αρχισαν να βγαίνουν όταν εκείνη ερχόταν στην Αλαμπάμα για δύο εβδομάδες μια φορά τον χρόνο και, παρ' ότι κινούνταν ακόμα σαν δεκατριάχρονο αγόρι και απέρριπτε όλα τα στολίδια της θηλυκότητας, ο Χένρι την έβρισκε εξόχως θηλυκή και την ερωτεύτηκε. Είχε ευχάριστο παρουσιαστικό και ευχάριστη συμπεριφορά –συνήθως–, αλλά εύκολο άνθρωπο δεν την έλεγες. Έπασχε από μια ανησυχία πνεύματος που ο Χένρι δεν μπορούσε να καταλάβει –ήξερε όμως ότι αυτή τη γυναίκα ήθελε και καμιά άλλη. Θα την προστάτευε, θα την παντρευόταν.

«Σε κούρασε η Νέα Υόρκη;» τη ρώτησε.

«Μπα...»

«Αν μου δώσεις το ελεύθερο αυτές τις δύο εβδομάδες, θα σε κάνω να τη μισήσεις».

«Μου κάνεις ανήθικη πρόταση;»

«Μάλιστα».

«Παράτα με, Χανκ».

Ο Χένρι σταμάτησε το αυτοκίνητο. Έσβησε τη μηχανή, γύρισε προς το μέρος της και την κοίταξε. Η Τζιν Λουίζ ήξερε πότε σοβαρευόταν για κάτι: τα κοντοκουρεμένα του μαλλιά φαίνονταν σαν αγκαθωτός θάμνος, το πρόσωπό του έπαιρνε χρώμα, η ουλή γινόταν κοκκινωπή.

«Αγαπούλα μου, να σου το θέσω σαν τζέντλεμαν; Μις Τζιν Λουίζ, έχω εξασφαλίσει ένα καλό εισόδημα που μπορεί να καλύψει και τους δυο μας. Σαν τον Ισραήλ της Παλαιάς Διαθήκης, δούλεψα εφτά χρόνια στα αμπέλια του πανεπι-

στημίου και στα βοσκοτόπια του γραφείου του μπαμπά σου —για σένα».

«Θα πω στον Άτικους να σε βάλει να δουλέψεις άλλα εφτά».

«Είσαι φρικτή».

«Και εκτός αυτού», συνέχισε η Τζιν Λουίζ, «δεν ήταν ο Ισραήλ, αλλά ο Ιακώβ. Αλλά, όχι, είναι το ίδιο πρόσωπο. Αναφέρεται μια με το ένα μια με το άλλο όνομα. Τι κάνει η θεία;»

«Μια χαρά είναι η θεία. Είναι μια χαρά εδώ και τριάντα χρόνια. Μην αλλάζεις θέμα».

Τα φρύδια της Τζιν Λουίζ τρεμόπαιξαν. «Χένρι», είπε με καθωσπρέπει ύφος, «θα γίνω ερωμένη σου, αλλά δεν θα σε παντρευτώ».

Το εννοούσε.

«Μη γίνεσαι παιδί, γαμώτο, Τζιν Λουίζ!» φώναξε ο Χένρι και, ξεχνώντας τα τελευταία επιτεύγματα της Τζένεραλ Μότορς, έκανε να πιάσει το λεβιέ των ταχυτήτων και να πατήσσει τον συμπλέκτη. Κι επειδή συμπλέκτης δεν υπήρχε, γύρισε με βία το κλειδί στη μίζα, πάτησε κάνα δυο κουμπιά και το μεγάλο αυτοκίνητο γλίστρησε αργά στον αυτοκινητόδρομο.

«Αργεί να πάρει μπρος», παρατήρησε η Τζιν Λουίζ. «Δεν είναι καλό για οδήγηση στην πόλη».

Ο Χένρι την κοίταξε αγριεμένος. «Τι θα πει αυτό;»

Σε λίγο θα ξεσπούσε καβγάς. Ο Χένρι φαινόταν πολύ σοβαρός. Οπότε καλύτερα να τον τσατίσει ώστε να κλειστεί στη σιωπή του και να την αφήσει για λίγο μόνη στις σκέψεις της.

«Πού τη βρήκες αυτή την απαίσια γραβάτα;»

Πράγματι, ο Χένρι σιώπησε.

Ήταν σχεδόν ερωτευμένη μαζί του. Όχι, αυτό είναι αδύνατον, σκέφτηκε. Ή είσαι ερωτευμένη ή δεν είσαι. Ο έρωτας είναι το μοναδικό ξεκάθαρο πράγμα στον κόσμο. Υπάρχουν

διαφορετικά είδη έρωτα, σίγουρα, αλλά είναι όλα είτε ναι είτε όχι. Το «σχεδόν» δεν ισχύει.

Η Τζιν Λουίζ δεν ήταν άνθρωπος ούτε της ήσσοнос προσπάθειας ούτε των εύκολων λύσεων. Η εύκολη λύση θα ήταν να παντρευτεί τον Χανκ και να τον κάνει κουβαλητή και κολόνα του σπιτιού της. Μερικά χρόνια αργότερα, όταν τα παιδιά θα είχαν φτάσει στο ύψος της μέσης της, ίσως συναντούσε τον άντρα που θα έπρεπε να έχει παντρευτεί: καρδιοχτύπια, στενοχώριες, στιγμές πυρετώδεις και βλέμματα γεμάτα σημασία –και θα γίνονταν όλοι δυστυχημένοι. Μόλις θα τελείωναν οι άγριες συγκινήσεις και τα έντονα αισθήματα, αυτό που θα έμενε στο τέλος θα ήταν μια άθλια ιστορία μοιχείας σαν εκείνες που εκτυλίσσονται στο Μπέρμιγχαμ Κάντρι Κλαμπ κι ένας γάμος κόλαση με τις πιο προηγμένες οικιακές συσκευές της Γουέστινγκχαουζ. Δεν το άξιζε αυτό ο Χανκ.

Όχι. Προς το παρόν θα ακολουθούσε το δύσβατο μονοπάτι της μοναχικής γυναίκας. Βάλλθηκε να επανορθώσει και να συμφιλιωθούν:

«Συγγνώμη, χίλια συγγνώμη, αγάπη», του είπε. Κι αυτό το εννοούσε.

«Καλά, δεν πειράζει», απάντησε εκείνος χτυπώντας την ελαφρά στο γόνατο. «Όχι ότι μερικές φορές δεν θέλω να σε σκοτώσω».

«Ξέρω –είμαι απαίσια».

Ο Χένρι την κοίταξε. «Είσαι περίπτωση. Δεν μπορείς να προσποιηθείς».

«Δεν καταλαβαίνω τι λες».

«Γενικά, οι περισσότερες γυναίκες, προτού τυλίξουν τους άντρες, είναι όλο χαμόγελα και συμφωνούν μαζί τους στα πάντα. Κρύβουν τις αληθινές τους σκέψεις. Αλλά εσύ, όταν θες να είσαι αποκρουστική, είσαι αποκρουστική».

«Νομίζω ότι είναι δίκαιο να ξέρεις τι παίρνεις και τι σε περιμένει».

«Ναι, αλλά, έτσι που πας, δεν θα βρεις άντρα».

Εκείνη δάγκωσε ελαφρά τη γλώσσα της και είπε: «Πες μου τι να κάνω για να γίνω γόησσα».

Ο Χένρι πήρε ζεστά το θέμα. Στα τριάντα του δεν ήταν μόνο νομικός σύμβουλος, αλλά και σκέτος σύμβουλος. «Πρώτα πρώτα», της είπε ήρεμα, «μη βγάζεις γλώσσα. Μη διαπληκτίζεσαι με έναν άντρα, ιδιαίτερα αν ξέρεις ότι μπορείς να τον αποστομάσεις. Χαμογέλα αφειδώς. Κάν' τον να νιώσει μεγάλος και τρανός. Πες του πως είναι υπέροχος και κάν' του τα χατίρια».

Εκείνη χαμογέλασε πονηρά και είπε, «Χανκ, πόσο δίκιο έχεις! Πόσο διορατικό άτομο είσαι! Πόσο ψηλός! Ψηλός δυο μέτρα σχεδόν! Να σου ανάψω το τσιγάρο; Πώς τα πάω; Καλά;»

«Χάλια».

Είχαν ξαναγίνει φίλοι.